

## KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK PERFORMANS DÜZEYLERİ

Erhan GÖRMEZ

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, erhangormez@hotmail.com

### Özet

*Bu çalışmanın amacı, kaynaştırma eğitimi kapsamında ortaokullarda öğrenimlerine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde göstermiş oldukları performans düzeylerini tespit etmektir. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak gözlem tekniğinden yararlanılmıştır. Kaynaştırma öğrencilerinin derste performans düzeylerini ortaya koyabilmek için yapılandırılmamış gözlem tekniğinden yararlanılmıştır. Bu çalışmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Van ilinde bulunan ortaokullar içinden 14 ortaokul ve bu okullarda öğrenim gören 39 kaynaştırma öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrenci gözlemlerinden elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde; kaynaştırma öğrencilerinin genelinde özel öğrenme güçlüğü çeken çocuklardan oluştuğu; bu öğrencilerin sosyal bilgiler dersi performans düzeylerinin iyi bir düzeyde olmadığı, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programında (BEP) öğrencinin olması gereken düzey ile öğrencinin mevcut düzeyi arasında çok ciddi bir farkın olduğu, Kaynaştırma öğrencilerinin genelinde basit direktifleri ve kavramları (kendini tanıtmak, çevresi hakkında bilgi verme gibi) anladıkları ama soyut kavramları ve uzun cümleleri (demokrasi, tarih, vatandaş, iklim vb.) anlamadıkları, dersten çabuk sıkıldıkları, kendilerine yöneltilen sorulara anlamsız cevaplar verdikleri ya da hiç cevap veremedikleri görülmektedir.*

**Anahtar Kelimeler:** Ortaokul Öğrencileri, Sosyal Bilgiler, Kaynaştırma Eğitimi

## THE PERFORMANCE LEVEL OF THE INCLUSION STUDENTS TOWARDS THE SOCIAL STUDIES COURSE

### Abstract

*The aim of this study is to determine the performance level of the inclusive students towards the social studies lesson. In this study, observation technique was used to gather required data. To determine the performance level of the inclusive students towards the social studies lesson unstructured observation technique was used to gather data. The study group consisted of 14 secondary schools and 39 inclusion students studying in these schools situated in Van province in 2015-2016 academic year. The data acquired from the students' observations was analysed using content analysis method. As a result of the study it was concluded that generally inclusion students consist of Specific Learning Disability students (SLD); the performance level of the inclusion students towards the social studies lesson is not good; there is a serious difference between the current level and required level in the Individualized Education Program (IEP) students have; in general inclusion students*

*understand simple directives and concepts (such as introducing him/herself, giving information about his/her environment) but don't understand abstract concept and long sentences; get bored quickly from the lesson, giving meaningless responses or no response when asking related to the lesson.*

**Key words:** *Secondary School Students, Social Studies, Inclusive Education*

### **Giriş**

Her çocuğun farklı olduğu ve farklı öğrenme stillerine sahip olduğu çağımız eğitim anlayışının önemli ilkelerinden biridir. Bu farklılığın oluşmasında bireyin doğuştan getirdiği özellikler etkili olduğu gibi bireyin içinde yaşadığı çevrenin de etkisi olduğu söylenebilir. Eğitim ortamlarında normal öğrenen öğrenciler dışında, bireysel farklılığın çoğunlukla öğrenme güçlüğü çeken çocuklar arasında görüldüğü bilinmektedir.

Öğrenme güçlüğü çeken bireyler, normal bireylerin aksine günlük hayatta işlerini yaparken ciddi zorluklarla karşılaşır. Bu bireylerin işlerini kolaylaştıracak organ veya uzuvlarının olmayışı onları yetersiz kılmaktadır. Çevremizde çok sık gördüğümüz bu bireyler yetersizliklerinden dolayı toplum tarafından "sakat, özürlü, engelli vb." etiketler ile nitelendirilmektedirler. Belli bir özürle sahip bireylerin hayatlarını sürdürebilmeleri için kendilerine atfedilen bu etiketlerle barışık bir biçimde yaşamaları gerekmektedir. Bu açıdan baktığımızda özel gereksinimli bireylere yönelik bir eğitim anlayışının ortaya çıkması bu bireylerin hayatlarını kolaylaştırma adına atılan önemli bir adımdır.

Eğitim ortamında öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilere özel eğitim kapsamında yönlendirmeler yapılır. Özel eğitim uygulamaları da normal öğrencilere verilen eğitimin devamı niteliğindedir. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime "özel eğitim" denir. Çoğunluktan farklı ve özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara sunulan, üstün yetenekli olanları yetenekleri doğrultusunda en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek, topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir (Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB], 2006: 6).

Özel eğitim kapsamında değerlendirilen öğrenciler sahip oldukları öğrenme güçlüğü düzeylerine göre özel donanımlı okullara devam ettikleri gibi normal öğrenen öğrencilerle birlikte aynı okullarda da öğrenimlerine devam edebilirler. Normal öğrenen öğrencilerle aynı eğitim ortamını paylaşan bu öğrencilere kaynaştırma öğrencisi denilmektedir. Kaynaştırma öğrencileri, normal olan kendi yaşlıları ile aynı eğitim ortamını paylaşırlar ve özür düzeyleri dikkate alınarak hazırlanmış öğretim programlarını takip ederler. Bu bireylere akademik

olarak belli davranışlar kazandırıldığı gibi toplumsal hayata da uyum sağlamaları konusunda gerekli yönlendirmeler yapılır.

Kaynaştırma eğitimi uygulamalarının etkililiğini, sonuçlarını, engelli olan ve olmayan çocuklar için yararlarını belirlemeyi amaçlayan birçok araştırma yapılmıştır; günümüzde engelli bireylerin topluma aktif katılımları ile yaşam kalitelerini artırabilmek için engelli olmayan akranları ile birlikte erken yaştan başlayarak eğitim görmeleri neredeyse ön koşul olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Sucuoğlu, 2004: 15).

Yukarıda açıklamaya çalışılan özel eğitimin ve kaynaştırmanın esas amacı; özel gereksinimli bireylerin mümkün olduğu ölçüde temel yaşam ve toplumsal becerileri kazanarak rollerini yerine getirmesi, çevreye uyum sağlaması ve bağımsız yaşam becerilerini sürdürebilen üretken ve mutlu bir vatandaş olması; yani bireylerin toplumsallaşarak toplumla bütünleşmesidir. Toplumsallaşma, genel olarak, bireyin içinde yer aldığı grubun normlarını, değerlerini, tutumlarını ve karakteristik dilini edinmesi yönündeki etkileşim sürecine gönderme yapar (Çoştu, 2009: 119). Bireyin toplumsallaşmasına en büyük katkıyı eğitim sunar. Eğitim, toplumdaki kişilere, yeteneklerine göre yetişme olanağı sağlayacak sosyal adalet ve fırsat eşitliği ilkelerini ve toplumsal çevrelerini tanıtan, onlara bilinçli hareket etme olanağı veren, refah ve mutluluklarını artıran en önemli sosyal hizmettir (Ergüneş, 2009: 79). Bu açıdan özellikle özel eğitilmiş bireylerin toplumsallaşmasında ve gereken fırsatlardan yararlanmalarında eğitim oldukça önemlidir.

Kurumsal eğitim yoluyla ön görülen toplumsallaşmanın temelini eğitim programları özellikle de sosyal derslerin programları oluşturur. Eğitim-öğretim, temel yaşam becerileri ve etkili vatandaşlık eğitimiyle toplumsallaşmaya katkı sağlamaktadır. İlköğretimin amaçları ve programı ele alındığında, toplumsallaşmaya en önemli vurguyu yapan derslerin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler olduğu görülecektir. Bu dersler çerçevesinde kazanılan bilgiler, kavramlar, değerler, davranışlar, sosyal ve akademik beceriler; bu bireylerin bağımsızlaşmasını, topluma uyumunu ve katılımını güçlendirecek özelliktedir çünkü aynı özel eğitim ve kaynaştırmada olduğu gibi bu derslerin ana amacı, temel yaşam becerilerini kazandırmak ve toplumsal kişilik geliştirmektir (Özmen, 2009'dan aktaran İlk, 2014: 2). Biz de bu çalışmamızda kaynaştırma eğitimi kapsamında okullarda öğrenimlerine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinden ne derece istifade ettiklerini, bu dersteki performans düzeylerinin ne düzeyde olduklarını ortaya koymaya çalıştık.

#### **Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın amacı ortaokullarda öğrenim gören kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik performans düzeylerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorular cevaplanmaya çalışılmıştır.

1. Öğrenciye Rehberlik Araştırma merkezinde yapılan eğitsel tanılama nedir?

2. Öğrencinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumu ve performansı ne düzeydedir?

#### Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, örnek olay çalışması deseninde, nitel bir çalışmadır. Örnek olay çalışmaları, farklı sosyal olguları betimlemek, açıklamak ve değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Bu nedenle örnek olay çalışmasıyla bir olgu betimlenebilir, açıklanabilir ve değerlendirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 277 ). Bu çalışmada, ortaokullarda öğrenim gören kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik performans düzeyleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

#### Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Van ilinde bulunan ortaokullar içinden 14 ortaokul ve bu okullarda öğrenim gören 39 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Ortaokul 5. sınıftan 12, 6. sınıftan 11, 7. ve 8. sınıftan 8'er kişi olmak üzere toplam 39 kaynaştırma öğrencisi, amaçlı ve yargıya dayalı örnekleme yöntemiyle seçilerek araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

**Tablo 1:** Gözlem Yapılan Sınıfların Cinsiyetlere Göre Dağılımı

| Sınıflar | Cinsiyet |       |
|----------|----------|-------|
|          | Kız      | Erkek |
| 5. Sınıf | 5        | 7     |
| 6. Sınıf | 1        | 10    |
| 7. Sınıf | 3        | 5     |
| 8. Sınıf | 3        | 5     |

Çalışma grubunun seçiminde olasılıklı olmayan örnekleme yönteminden amaçlı ve yargıya dayalı örnekleme çeşidinden faydalanılmıştır. Olasılığa dayalı olmayan örnekleme ise, evrende yer alan bazı elemanların örnekleme yer alma şansları diğerlerinden daha yüksektir veya düşüktür (Altunışık vd., 2002). Bizde bu araştırmamızın çalışma grubunu araştırma problemlerine cevap bulunacağına inandığımız öğrencilerden seçmeye çalıştık.

**Tablo 2:** Gözlem ve Görüşme Yapılan Okullar

|                                  |                                       |
|----------------------------------|---------------------------------------|
| Van Kulu Ortaokulu               | Hacıbekir Ortaokulu                   |
| Van Tepedam Ortaokulu            | Fevzi Çakmak Ortaokulu                |
| Hüsrev Paşa Ortaokulu            | Hasan Ali Yücel Ortaokulu             |
| Şehit Nurettin Türkmen Ortaokulu | Polatoğlu Ortaokulu                   |
| Vali Mithat Bey Ortaokulu        | Abdurrahman Gazi İşitme Engelliler    |
| Tef İfakat Yavuz Ortaokulu       | Ahmet Yesevi Borsa İstanbul Ortaokulu |
| Fatih Sultan Mehmet Ortaokulu    | Vangölü Ortaokulu                     |

Gözlem yapılan okullar Van İlinde bulunmaktadır. Toplam 14 okulda gözlem yapılmıştır. Bu okullarda yapılan gözlem çalışması Van Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan izinle gerçekleşmiştir.

#### **Veri Toplama Aracı**

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak gözlem tekniğinden yararlanılmıştır. Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik performans düzeyinin tespiti için yapılandırılmamış gözlem türünden yararlanılmıştır. Bu gözlem türünde araştırmacı gözlemini davranışın gerçekleştiği doğal ortamda yapar. Bu gözlem türünde araştırmacının elinde herhangi standart bir gözlem veya görüşme aracı yoktur.

Veri toplama işlemi için Van Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra 2015 Ekim ayının ilk haftası belirlenen okullara gidilmiştir. Öğrencileri gözleme ve öğretmenlerle yapılan görüşme 2016 Ocak ayının son haftasına kadar devam etmiştir. Kaynaştırma öğrencileri gözlenmeye başlanmadan önce öğretmenlerden öğrenciler hakkında gerekli bilgiler alınmış ve gözlem çalışmasına başlanılmıştır. Her bir öğrenciyi gözleme süresi farklı haftalarda yaklaşık 3 ders saati sürmüştür.

#### **Verilerin Analizi**

Bu araştırmada veriler gözlem tekniği ile toplanmıştır. Öğrencilerin sınıf içindeki davranışları, dikkat çekmeme adına not tutularak kayıt edilmiştir.

Öğrenci gözlemlerinden elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227). Bu çerçevede içerik analizi yoluyla veriler tanımlanmaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede içerik analizi için 4 bölümde yapılanlar incelendiğinde:

**Verilerin kodlanması:** Sınıf içinde yapılan öğrenci gözlemleri sonucunda ulaşılan kod ve temalar EK-1'de verilmiştir. Öğrencileri gözleme sonucunda toplam 29 koda ulaşılmıştır. Her kod ilgili olduğu temanın başlığı altında verilmiştir.

**Temaların Bulunması:** Çıkan kodlardan yola çıkarak verileri genel düzeyde açıklayabilen ve kodları belirli kategorilerde toplayan temalara ulaşılmıştır. Öğrencileri gözleme sonucunda alt problemleri dikkate aldığımızda verilerden toplam 1 temaya ulaşılmıştır.

**Kodların ve Temaların Düzenlenmesi:** Sınıf içinde yapılan öğrenci gözlemleri sonucunda ulaşılan kodlar yine belirlenen 1 temaya bölüştürülmüştür.

**Bulguların Yorumlanması:** Bu son aşamada toplanılan verilere anlam kazandırmak, bulgular arasındaki ilişkileri açıklamak, neden- sonuç ilişkilerini belirtmek, bulgulardan bir takım sonuçlar çıkarmak ve elde edilen sonuçların önemini ortaya koymak için kapsamlı yorumlar yapılmaya çalışılmıştır.

### **Bulgular**

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgular çözümlenerek yorumlanmıştır.

#### **1. Öğrenciye Rehberlik Araştırma merkezinde yapılan eğitsel tanılama nedir?**

**Tablo 3.** Kaynaştırma Öğrencilerine Yapılan Tanılamalar

| <b>Kaynaştırma Öğrencisinin Yetersizliği</b> | <b>f</b>  |
|--|-----------|
| Özel Öğrenme Yetersizliği                    | 23        |
| İşitme Yetersizliği                          | 7         |
| Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite (DEHB)     | 4         |
| Uyum ve Davranış Problemi                    | 1         |
| Dil ve Konuşma Güçlüğü                       | 1         |
| Özel Öğrenme Güçlüğü ve DEHB                 | 2         |
| Özel Öğrenme Güçlüğü ve Disleksi             | 1         |
| <b>Toplam</b>                                | <b>39</b> |

Tablo 2'de görüldüğü gibi kaynaştırma öğrencilerinden 23' nün özel öğrenme yetersizliği, 7' sinin işitme yetersizliği, 4'nün Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite, 1'nin Uyum Davranış Sorunu, 1'nin de Dil ve Konuşma Güçlüğü, 2'sinin Özel Öğrenme Güçlüğü ile beraber DEHB'li ve 1'nin de Özel Öğrenme Güçlüğü ile Disleksi olduğu görülmektedir. Kaynaştırma öğrencilerinin genelini özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler oluşturmaktadır. Gözlem sonucunda özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler de 3 kategoride incelenmiştir. Birinci kategoride ders esnasında hiçbir şey öğrenemeyen, tepki vermeyen öğrenciler; ikinci kategoride üstünde çok durulduğunda, bol tekrar yapıldığında tepki veren öğrenciler, üçüncü grupta ise basit kavramları anlayabilen ama karmaşık kavramları anlamakta çok zorlanan olduğu öğrenciler görülmektedir.

## 2. Öğrencinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumu ve performansı ne düzeydedir?

**Tablo 4:** Sosyal Bilgiler Dersinde Gözlemlenen Öğrenci Performansları ve BEP Kazanımları

| Sınıf   | Kodlar  | f | 5.,6.,7. ve 8. Sınıf Sosyal Bilgiler<br>28.09.2015-22.01.2016 tarihleri<br>arası BEP Kazanımları                                      |
|---------|---|---|---|
|         | Basit düzey kavramları anlayabiliyor.<br>Çevresini ve kendini tanıtabiliyor                 | 4 | Ailenin; üyelerinin yeme, içme, giyinme ve barınma gibi temel gereksinimleri karşıladığını söyler                                     |
|         | Öğretmenin söylediklerini anlamakta zorluk çekmektedir                                      | 3 | Okulda başkalarını sevmeyi öğrendiğimizi söyler Okulun insanların saygılı, dürüst ve hoşgörülü olmalarını sağladığını söyler          |
|         | Toplumsal kurallara uymaktan zorlanıyor   | 1 | Türk ulusunun konuksever, hoşgörülü ve yardımsever olduğunu söyler.   |
| 5.Sınıf | Aile içindeki iş bölümünü bilir, taşıtları sınıflar   | 1 | Haritalarda yeryüzünün tamamının veya bir bölümünün gösterildiğini söyler.İlçesinin adını söyler.İlçesine özgü önemli ürünleri söyler |
|         | Kendini tanıtmakta, ev adresi ve ev telefonunu söylemede zorlanır ama okul kurallarına uyar | 3 | Sosyal Bilimleri söyleyebilir ve yazabilir.<br>Olay-görüş ve olayı açıklayabilir.<br>Temel insan haklarını söyleyebilir               |
|         | Kendini, ailesini ve çevresini tanımada ve tanıtmakta zorlanmaktadır                        | 1 | Vatandaş olarak sorumluluklarını söyleyebilir.<br>Atatürk'ün Sosyal Bilimlere yaptığı katkılarını farkındadır. Yaptığı                |

---

|                 |  |  |
|-----------------|--|--|
|                 |  | çalışmaları söyleme ve yazma   |
|                 |  | Haritaların yararlarını söyleyebilir.  |
|                 |  | Ölçek çeşitlerini bilir.   |
|                 | Ders ile ilgili basit düzey kavramları anlayabiliyor. Daha soyut kavramları anlamıyor (Demokrasi gibi) | 1 İklim ve insan ilişkilerini söyleyebilir.  |
|                 |  | Türkiye'de görülen iklim tiplerini söyler ve yazabilir. İklimin ve yer şekillerinin yerleşmeye etkilerini fark edebilir.       |
| <b>6. Sınıf</b> | Aile içindeki iş bölümünü bilir. Taşıtları sınıflar  | 2 Anadolu uygarlıklarını söyler ve haritada gösterebilir. Uygarlıkların buluşlarını söyler. Mezopotamya uygarlıklarını söyler. |
|                 | Harita ayrıntılarını kavrayamamaktadır   | 1 Ana yurdumuz Orta Asya'yı haritada gösterebilme. Göçlerin sebeplerini söyleyebilme   |
|                 | Kendisini uzun süre bir durum üzerine odaklandıramıyor ve bu yüzden çabuk sıkılabiliyor                | 1 İlk Türk Devletlerini Söyler, genel özelliklerini sıralar. Uygarlığa yaptıkları katkıları söyler.                            |
|                 |  | Bugünkü ordu sistemini Hunların oluşturduğunu söyler.  |
|                 | Okul kuralları ve derslere yönelik akademik bilgiyi öğrenememektedir                                   | 1 İslamiyet'in doğuşu ile ilgili olguları söyler. Hicretin nedenini söyler.  |
|                 | Ev adresi ve ev telefonunu bilmiyor  | 1 Peygamberimizin hayatını bilir ve ilk Müslümanları söyler  |
|                 | Basit kavramları anlıyor. kendini ve ailesini tanıtabiliyor  | 1  |

---



---

|                |  |   |   |
|----------------|--|---|---|
|                | Doğal mekanları ve tarihi mekanları tanır. Doğal afetleri kavrar                           | 1 | İlk Müslüman Türk devletlerini sayabilir.   |
|                | Harita ayrıntılarını kavrayamamaktadır   | 1 | Türk-İslam bilim insanlarını söyleyebilir.  |
|                | Çevreyi doğal olayları bilir ve analizini yapabilir  | 1 | İletişimi, olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır. |
|                | Sözel kavramları tam duyamadığı için anlamıyor   | 1 | İnsanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerde iletişimin önemini fark eder.  |
|                | Okuma yazma sıkıntısından dolayı bu dersi yapamıyor  | 1 | İnsanlar arası etkileşimde kitle iletişimin rolünü tartışır.  |
| <b>7.Sınıf</b> | Sosyal bilgiler gibi sözel beceri gerektiren derslerde ortalama bir beceri sergilemektedir | 1 | Görsel materyal ve verilerden yararlanarak Türkiye'de nüfusun dağılışının neden ve sonuçlarını tartışır.            |
|                | Derste konuları anlamakta sıkıntı yaşayabiliyor  | 1 |   |
|                | Derste dikkati çok çabuk dağılıyor. Aşırı hareketli ve dersi anlamıyor.                    | 1 | İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarını örnekler verir.                                    |
|                | Dersi anlamaya çalışıyor. Soyut kavramları anlamakta zorlanıyor                            | 1 |   |

---

*Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Performans Düzeyleri*

---

|                 |  |  |
|-----------------|--|--|
|                 | Çevreyi doğal olayları bilir ve analizini yapabilir                            | 1 İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarmadaki önemini fark eder                   |
|                 | Kendini tanıtabiliyor ama dersi anlamakta zorlanıyor                           | 2 I.Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin durumunu bilir. I. Dünya Savaşı'nın Osmanlı Devleti bakımından sonuçlarını bilir. |
|                 | Kendini tanıtmakta sıkıntı yaşamamaktadır. Gün, hafta, ay ve mevsimleri bilir. | 1 Atatürk'ün öğrenim yaşamını bilir. Atatürk'ün kişiliğini ve özelliklerini bilir  |
| <b>8. Sınıf</b> | Kendini tanıtmakta zorlanıyor ama okuma yazma orta düzeyde                     | 1  |
|                 | Soyut kavramları anlamak da zorlanıyor, bu yüzden derse dikkatini vermiyor     | 2 Kurtuluş Savaşı ile ilgili olay ve olguları bilir. K.Savaşı sonrasında yurdumuzdaki gelişmeleri bilir.                   |
|                 | Dersi anlamamakta, sorulara anlamsız cevaplar vermekte                         | 1  |
|                 | Olayları oluş sırasına göre anlatabilir. Uzun cümleler kuramıyor               | 1 Siyasal, Hukuk, Eğitim ve Kültür, Toplumsal, Ekonomik alanda yapılan inkılapları bilir                                   |

---

Tablo 4 incelendiğinde 5. sınıf kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki performans düzeyleri; Basit düzey kavramları anlayabiliyor, çevresini ve kendini tanıtabiliyor 4 (f), Öğretmenin söylediklerini anlamakta zorluk çekmektedir 1 (f), Toplumsal kurallara uymakta zorlanıyor 1 (f), Aile içindeki iş bölümünü bilir, taşıtları sınıflar 1 (f) , Kendini tanıtmakta, ev adresi ve ev telefonunu söylemede zorlanır ama okul kurallarına uyar 3 (f); 6. sınıf kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki performans düzeyleri; Kendini, ailesini ve çevresini tanımda ve

tanıtmakta zorlanmaktadır 1 (f), Ders ile ilgili basit düzey kavramları anlayabiliyor ama daha soyut kavramları anlamıyor (Demokrasi gibi) 1 (f), Aile içindeki iş bölümünü bilir ve taşıtları sınıflar 2 (f), Harita ayrıntılarını kavrayamamaktadır 1 (f), Kendisi uzun süre bir durum üzerine odaklanamıyor ve bu yüzden çabuk sıkılabilir 1 (f), Okul kuralları ve derslere yönelik akademik bilgiyi öğrenememektedir 1 (f), Ev adresi ve ev telefonunu bilmiyor 1 (f), Basit kavramları anlıyor, Kendini ve ailesini tanıtabiliyor 1 (f), Doğal mekanları ve tarihi mekanları tanır, Doğal afetleri kavrar 1 (f), Harita ayrıntılarını kavrayamamaktadır 1 (f); 7. sınıf kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki performans düzeyleri; Çevreyi doğal olayları bilir ve analizini yapabilir 1 (f), Sözel kavramları tam duyamadığı için anlamıyor 1 (f), Okuma yazma sıkıntısından dolayı bu dersi yapamıyor 1 (f), Sosyal bilgiler gibi sözel beceri gerektiren derslerde ortalama bir beceri sergilemektedir 1 (f), Derste konuları anlamakta sıkıntı yaşayabiliyor 1 (f), Derste dikkati çok çabuk dağılıyor, aşırı hareketli, dersi anlamıyor 1 (f). Soyut kavramları anlamakta zorlanıyor 1 (f), Çevreyi doğal olayları bilir ve analizini yapabilir 1 (f); 8. sınıf kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki performans düzeyleri; Kendini tanıtabiliyor ama dersi anlamakta zorlanıyor 2 (f), Olayları oluş sırasına göre anlatabilir, Uzun cümleler kuramıyor 1 (f), Kendini tanıtmakta zorlanıyor ama okuma yazma orta düzeyde 1 (f), Soyut kavramları anlamak da zorlanıyor, Derse dikkatini vermiyor 2 (f), Dersi anlamamakta, sorulara anlamsız cevaplar vermekte 1 (f), Kendini tanıtmakta sıkıntı yaşamamaktadır, Gün, hafta, ay ve mevsimleri bilir 1 (f) şeklindedir. Genel olarak bulguları değerlendirdiğimizde ortaokulda öğrenim gören kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi performans düzeyinin iyi bir düzeyde olmadığı söylenebilir. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programında (BEP) öğrencinin olması gereken düzey ile öğrencinin mevcut düzeyi arasında çok ciddi bir farkın olduğu görülmektedir. Kaynaştırma öğrencilerinin genelinen basit kavramları (kendini tanıtmak, çevresi hakkında bilgi verme gibi) anladıkları ama soyut kavramları (demokrasi, tarih, vatandaş, iklim vb.) anlamadıkları, dersten çabuk sıkıldıkları, kendilerine yöneltilen sorulara anlamsız yada hiç cevap veremedikleri gözlemlenmiştir.

#### **Tartışma ve Sonuç**

Veri analizleri sonucu elde edilen bulgular incelediğinde; birinci bulguda araştırmaya katılan kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Bu öğrencileri sırasıyla işitme yetersizliği olan ve Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite olan öğrenciler takip etmektedir. Gözlem sonucunda özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler de 3 kategoride incelenmiştir. Birinci kategoride ders esnasında hiçbir şey öğrenemeyen, tepki vermeyen öğrenciler; ikinci kategoride üstünde çok durulduğunda, bol tekrar yapıldığında tepki veren öğrenciler; üçüncü grupta ise basit kavramları anlayabilen ama karmaşık kavramları anlamakta çok zorlanan öğrenciler görülmektedir. Türkiye genelinde Milli Eğitim Bakanlığının kaynaştırma öğrencilerinin sayısını belirlemeye yönelik olarak yaptığı istatistik çalışmalarında Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı

1254 özel eğitim okulu, 259282 özel eğitim öğrencisi, 10596 öğretmen ve 6292 derslik bulunmaktadır. Bunlardan eğitilebilir zihinsel engelli öğrenci sayısı 2388; görme engelli öğrenci sayısı 1268; işitme engelli öğrenci sayısı 3003; ortopedik engelli öğrenci sayısı 39, uyum güçlüğü olan öğrenci sayısı 59'dur (MEB, 2014: 36). Bu veriler de bize kaynaştırma eğitimi kapsamında okullarda en fazla öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin olduğunu göstermektedir. Öğrenme güçlüğü çeken bireylere yapılan müdahaleye özel eğitim denir (Kaya, 2013: 9). Özel eğitim genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ancak kendine özgü bir yaklaşımla değerlendirilmelidir (Duzcu, 2015: 4). Özel eğitim alanında yaşanan gelişmelerin yanında, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında eğitim alması da önemli bir uygulamadır. Bu öğrencilerin kendi akranlarıyla ve zaman zaman aileleriyle birlikte olabilecekleri ve bunun yanında eğitim ihtiyaçlarını en iyi biçimde karşılanabileceği ortamlarda eğitim görmeleri amacıyla birçok ülkede kaynaştırma uygulamaları başlatılmıştır (Kırcaali, 1992). Kaynaştırma eğitimi, engelli öğrencilerin, engel derecesine göre ortaya çıkan ihtiyaçları, okullarında ve sınıflarında karşılanmak üzere, ailesinin de görüşleri alınmak suretiyle normal okullarda akranlarıyla birlikte eğitilmesidir (Sarı, 2003: 5). Kaynaştırma eğitimi öğrencilerin sadece normal sınıflarda eğitim görmesi anlamına gelmemektedir, aksine tersine, temelinde bir felsefesi olan, karmaşık ve sürekliliği olan bir süreçtir (Sucuoğlu 2006: 6). Ülkemizde son 20 yıldır özel gereksinimli çocukların eğitime yönelik en büyük gelişme, bu çocukların akranları ile birlikte öğrenmelerini sağlayan kaynaştırma çalışmalarının başlatılmış olmasıdır. Bu çalışmalar çerçevesinde 1986 yılından itibaren özel gereksinimli öğrenciler ilköğretim okullarına yerleştirilmeye başlanmış ve günümüzde bu okullara devam eden özel gereksinimli öğrenci sayısı 50.000'e yaklaşmıştır (Niyazibeyoğlu, 2015: 1). İkinci bulgu incelendiğinde, ortaokulda öğrenim gören kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi performans düzeyinin iyi bir düzeyde olmadığı söylenebilir. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programında (BEP) öğrencilerin sahip olmaları gereken düzey ile mevcut düzeyleri arasında çok ciddi bir farkın olduğu görülmektedir. Kaynaştırma öğrencilerinin genelinin basit kavramları (kendini tanıma, çevresi hakkında bilgi verme gibi) anladıkları ama soyut kavramları (demokrasi, tarih, vatan, iklim vb.) anlamadıkları, dersten çabuk sıkıldıkları, kendilerine yöneltilen sorulara anlamsız ya da hiç cevap veremedikleri gözlemlenmiştir. Yapılan araştırmalar, Sosyal beceri yetersizliklerinin, akademik becerilerde başarısızlığa yol açtığını; akademik başarı ile sosyal becerilerin yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal statü farklı ortamlardaki başarıyı etkilemekte, sosyal kabul ise çocuğun grupta akranları ile çalışması ve gerektiği durumlarda akranlarından yardım alabilmesi ile ilişkili görülmektedir. Akademik ortamlarda akranları tarafından kabul edilmeyen çocuklar genellikle okulu sevmemekte ve kabul gören akranları kadar başarılı deneyimler yaşamamaktadırlar (Chadsey-Rusch, 1992'den, Sargent, 1991'den, Snell ve Janney, 2000'den, Zirpoli ve Melloy, 1997'den aktaran Gülerüz, 2009: 17). Okul ortamında öğretmen yetersizlikleri kaynaştırma öğrencilerinin akademik başarısını olumsuz yönden etkileyen önemli bir etmendir. Kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerin

yeterlikleriyle ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Araştırmalar sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yeterli donanıma sahip olmadığını ortaya koymuştur (Temel, 2000; İzci, 2005; Babaoğlu ve Yılmaz, 2010). Kaynaştırma öğrencilerinin kendi yaşlarıyla birlikte, daha sağlıklı ve uzun süreli bir eğitim görmeleri için şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerin normal öğrencileri “kaynaştırma engel, özür, yetersizlik” gibi kavramlar konusunda bilgilendirmesi, kaynaştırma öğrencileri ile aynı eğitsel ortamı paylaşmanın yararlarının anlatılması,
- Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusundaki eksikliklerini fark edip, bu eksiklikleri giderme çabasında olması,
- Kaynaştırma öğrencisi olan ailelerin bilgilendirilmesi ve okulla sağlıklı bir iletişimlerinin kurulması,
- Okulların fiziksel yapılarının kaynaştırma öğrencilerini düşünerek tekrar gözden geçirilmesi,
- Kaynaştırma eğitimi kapsamında seçilecek öğrencilerin okul ortamına uyumunu engelleyecek türden bir özre sahip olup olmadığını tespit edilmesi dikkat edilmesi gereken önemli ilkelere.

#### **Kaynakça**

Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2002). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya kitabevi.

Babaoğlu ve Yılmaz (2010). Sınıf Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilikleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (2)

Çoştı, Y. (2009). Toplumsallaşma kavramı üzerine sosyolojik bir çalışma, *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 3

Duzcu, G. (2015). *Özel eğitim mesleki eğitim merkezi Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara

Ergüneş, Y. (2009). Eğitimin Sosyolojik Temelleri. (Ed.: S. Nevin), *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Anı Yayınları

Güleryüz, Ş., O. (2009). *Kaynaştırma eğitimine devam eden engelli öğrencilerin akranları ile ilişkilerinde karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya

İlk, G. (2014). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin ve deneyimlerinin incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul

İzci, E. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının “özel eğitim” konusundaki yeterlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 106-114.

### *Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Performans Düzeyleri*

Kaya, E. (2013). *Özel eğitim kurumlarında görev yapan meslek dersi öğretmenlerinin yeterlilikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Kırcaali, İ., G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim*, 16

MEB. (2014). *Milli Eğitim istatistikleri (Örgün Eğitim 2014-2015)*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara

MEB (2006). *Özel eğitim hizmetleri tanıtım el kitabı*, Ankara: MEB Yayınevi

Niyazibeyoğlu, S. (2015). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumlarının incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, İstanbul

Sarı,H.,(2003), "*Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*". Ankara: Pegem Yayınevi

Sucuoğlu, B, (2006), Eğitimde kaynaştırma modeli, *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, Ankara: Kök Yayıncılık

Sucuoğlu, B (2004). Türkiye’de kaynaştırma uygulamaları: Yayınlar/araştırmalar (1980-2005). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Dergisi*, 5(2)

Temel, Z. F. (2000). Okul öncesi eğitimcilerinin engellilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18

Yıldırım, A. ve Hasan Ş. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

### **EK1-KODLAR ve Tema**

#### **Kaynaştırma Öğrencilerinin Performans Düzeyleri**

Basit düzey kavramları anlayabiliyor. Çevresini ve kendini tanıtabiliyor

Öğretmenin söylediklerini anlamakta zorluk çekmektedir

Toplumsal kurallara uymaktan zorlanıyor

Aile içindeki iş bölümünü bilir, taşıtları sınıflar

Kendini tanıtmakta, ev adresi ve ev telefonunu söylemede zorlanır ama okul kurallarına uyar

Kendini, ailesini ve çevresini tanımada ve tanıtmakta zorlanmaktadır

Ders ile ilgili basit düzey kavramları anlayabiliyor. Daha soyut kavramları anlamıyor

Aile içindeki iş bölümünü bilir. Taşıtları sınıflar

Harita ayrıntılarını kavrayamamaktadır

Kendisini uzun süre bir durum üzerine odaklandıramıyor ve bu yüzden çabuk sıkılabiliyor

Okul kuralları ve derslere yönelik akademik bilgiyi öğrenememektedir

Ev adresi ve ev telefonunu bilmiyor

Basit kavramları anlıyor. Kendini ve ailesini tanıtabiliyor

*Erhan GÖRMEZ*

Doğal mekânları ve tarihi mekânları tanır. Doğal afetleri kavrar  
Harita ayrıntılarını kavrayamamaktadır  
Çevreyi doğal olayları bilir ve analizini yapabilir  
Sözel kavramları tam duymadığı için anlamıyor  
Okuma yazma sıkıntısından dolayı bu dersi yapamıyor  
Sosyal bilgiler gibi sözel beceri gerektiren derslerde ortalama bir beceri sergilemektedir  
Derste konuları anlamakta sıkıntı yaşayabiliyor  
Derste dikkati çok çabuk dağılıyor. Aşırı hareketli. Dersi anlamıyor.  
Dersi anlamaya çalışıyor. Soyut kavramları anlamakta zorlanıyor  
Çevreyi doğal olayları bilir ve analizini yapabilir  
Kendini tanıtabiliyor ama dersi anlamakta zorlanıyor  
Olayları oluş sırasına göre anlatabilir. Uzun cümleler kuramıyor  
Kendini tanıtmakta zorlanıyor ama okuma yazma orta düzeyde  
Soyut kavramları anlamak da zorlanıyor. Derse dikkatini vermiyor  
Dersi anlamamakta, sorulara anlamsız cevaplar vermekte  
Kendini tanıtmakta sıkıntı yaşamamaktadır. Gün, hafta, ay ve mevsimleri bilir.